

WPROWADZENIE

Artykuły opublikowane w tej książce opracowane zostały na podstawie referatów wygłoszonych w czasie sesji naukowej z cyklu Dwugłos Nauki, zatytułowanej *Uwarunkowania wolności – refleksje w setną rocznicę odzyskania niepodległości*, współorganizowanej przez Oddział Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu i Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Sesja odbyła się w siedzibie Oddziału PAN w Poznaniu w dniu 29 listopada 2018 roku.

Sesje naukowe z cyklu Dwugłos Nauki organizowane są w Poznaniu od 1995 roku i tradycyjnie podejmują problematykę o znaczeniu fundamentalnym. W listopadzie 2018 roku poddaliśmy naszej refleksji uwarunkowania wolności, która z jednej strony jest źródłem godności każdego człowieka, a z drugiej warunkiem niepodległości narodu. Podejmując ten temat, chcieliśmy włączyć naszą sesję w nurt rozważań towarzyszących Setnej Roczniczy Odzyskania Niepodległości.

O wolności i jej uwarunkowaniach można mówić w różnych aspektach.

Po pierwsze, zakres wolności osobistej i zbiorowej definiują różne systemy prawne, w tym konstytucje i konwencje międzynarodowe, jak Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Po drugie, można ją analizować w aspekcie historycznym, jako proces dochodzenia do niepodległości i walki narodu z różnymi formami fizycznego, politycznego i kulturowego zniewolenia. Ostatnie 100 lat naszej historii dostarcza nam bogatego materiału do tej analizy.

Po trzecie, wolność można widzieć jako najcenniejszy dar, jaki Pan Bóg dał każdemu pojedynczemu człowiekowi w akcie Odkupienia. Odkupienie nadało człowiekowi „ostateczną godność i sens istnienia w świecie”, jak pisze św. Jan Paweł II w encyklice *Redemptor hominis*.

Z tego punktu widzenia godność i wolność człowieka urzeczywistniają się w przymierzu z Bogiem.

Wreszcie, po czwarte, wolności nie da się oddzielić od prawdy, a nawet trzeba uznać wyraźny prymat prawdy nad wolnością. Karol Wojtyła pisze w *Osobie i czynie*: Wolność „nie realizuje się [...] bowiem przez podporządkowanie sobie prawdy, ale przez podporządkowanie się prawdzie. Zależność od prawdy określa granice właściwej osobie ludzkiej autonomii”.

Te cztery aspekty uwarunkowań wolności: prawny, historyczny, religijny i filozoficzny, nadały strukturę naszej sesji, bowiem te aspekty znalazły odbicie w wystąpieniach znakomitych prelegentów:

- Prof. dr. hab. Wojciecha Łączkowskiego z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Prof. dr. hab. Wojciecha Roszkowskiego z Instytutu Studiów Politycznych PAN w Warszawie
- Ks. prof. dr. hab. Pawła Bortkiewicza z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Prof. dr. hab. Krzysztofa T. Wieczorka z Instytutu Filozofii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Wyrażam Im gorące podziękowanie za niezmiernie interesujące referaty, przetworzone następnie do postaci artykułów zamieszczonych w tej książce. Pragnę także podziękować Panu prof. dr. hab. Tomaszowi Jasińskiemu i ks. dr. hab. Andrzejowi Prybie za przewodniczenie poszczególnym częściom sesji i za poprowadzenie dyskusji.

*Prof. dr hab. inż. Roman Słowiński
Były Prezes Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu*